

з дитиною з РАС потрібно підбирати адекватні методи роботи, враховуючи індивідуальні потреби. Стиль викладання та стиль взаємостосунків між педагогом і дитиною також впливають на її соціалізацію.

Отже, дитина з РАС, яка перебуватиме у толерантному, дружньому середовищі, буде розуміти, що всі люди мають однакові права та рівні можливості у суспільстві.

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Микола КРИЛОВЕЦЬ

**Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя,
km50@ukr.net**

Сучасний стан розвитку українського суспільства характеризується посиленням уваги до проблеми формування особистості, здатної повноцінно сприймати, розуміти та примножувати матеріальні й духовні цінності.

Гнучкість системи освіти та потреба у врахуванні індивідуальних особливостей дітей є актуальною проблемою європейського та світового досвіду формування та розвитку системи освіти упродовж усього життя.

Адаптація осіб з особливими освітніми потребами у суспільстві в сучасних умовах економіки, шляхом їх навчання для подальшого працевлаштування (інклюзія) є проблемою будь-якої держави. Інклюзія в освіті визначається як процес включення дітей з особливими освітніми потребами в заклади загальної середньої освіти і забезпечення їхнього права на одержання освіти, якість якої не повинна відрізнятися від освіти дітей з нормотиповим розвитком.

Для цього потрібно розробити спеціальні програми навчання, які стосуватимуться дітей з певним типом порушення психофізичного розвитку (індивідуалізація підготовки), що надасть їй можливість бути включеною в освітній процес, тим паче, що дидактика спеціального навчання має у своєму арсеналі, окрім загальнопедагогічних методів і прийомів навчання, й специфічні для кожної категорії учнів.

У навчальних програмах з різних предметів доцільно розробити різні варіанти навчальних завдань з урахуванням специфіки фізичного, розумового, психічного розвитку учнів, а з фізкультури передбачити різні нормативи для дівчат і хлопців, в тому числі і для виконання силових вправ з різним навантаженням. Також потрібно урізноманітнювати такі види і форми роботи як: шкільні свята, виховні години, бесіди, диспути на гендерну тематику.

Сьогодні до позитивних тенденцій слід віднести: врахування фактору статі (психофізіологічні, психічні, поведінкові, особистісні відмінності) у навчанні і вихованні; врахування здібностей, інтересів, потреб кожної дитини, що сприяє розвитку самостійності учнів, особливо дівчат, встановлення доброзичливих стосунків між учителями та учнями.

Як відомо, гендер – це стиль соціальних відносин між жінками й чоловіками не тільки в сім'ї, а й в суспільстві (освіті, структурі зайнятості, ЗМІ тощо), тобто ця категорія виражає всю сукупність біологічних, тілесних, фізіологічних характеристик людини і проявляється у соціальних ролях, поведінці, ментальних та емоційних характеристиках жінки та чоловіка.

Ще не так давно в нашій країні, згідно з державною ідеологією щодо підготовки молоді до виконання гендерних ролей, гендерна рівність зводилась до того, що дівчат і хлопців готували до однакового життєвого шляху, де освіта й робота гендерно не диференціювалися, тобто роль дівчат автоматично спрямовувалась на додаткову сферу реалізації (сім'ю, материнство), хлопців спрямовували на військову службу, державну, громадську діяльність тощо).

У свою чергу, під гендерним підходом розуміється вимір суспільних явищ крізь призму сукупності світоглядних положень, основою яких є ідея врахування не просто біологічних і фізичних відмінностей між жінками і чоловіками, а культурного і соціального аспектів, які формують ці відмінності, прагнучи досягти гендерної рівності. Гендерні відносини, гендерні стереотипи, відмінності у поведінці і сприйманні статі, норми й правила поведінки, уявлення про жіночі й чоловічі статусні позиції формуються з дитинства сім'єю, організацією закладу освіти та змістом освітнього процесу. Актуалізація гендерного підходу в сучасній українській школі здійснюватиметься ефективно, якщо будемо використовувати попередній та сучасний вітчизняний і зарубіжний досвід вирішення проблеми забезпечення рівноправності жінок і чоловіків, особливо якщо мова йде про інклюзивне суспільство. Основним у гендерному підході має бути вироблення специфіки впливу на розвиток представників жіночої та чоловічої статей усіх складових навчально-виховного процесу: його організації, змісту, методів навчання і виховання, педагогічного спілкування. Також гендерний підхід показує спрямованість соціально-педагогічного впливу на представників обох статей в умовах інклюзивної освіти.

У процесі впровадження гендерного підходу потрібно враховувати механізми формування гендерних відносин в освітніх закладах, специфіку життєвих інтересів і можливостей, психологічних відмінностей дівчат і хлопців, гендерну ситуацію в суспільстві.

Слід зазначити, що гендерний підхід завжди був частково присутнім на всіх етапах розвитку шкільної освіти та виявлявся в шкільних планах, програмах, змісті підручників, навчально-методичної літератури, в організації освітнього процесу.

Сьогодні державними органами влади прийнято низку правових актів, розроблено спеціальні програми для розвитку інклюзивної освіти. На жаль, при цьому не враховується відсутність в закладах загальної середньої освіти корекційних педагогів, спеціальних психологів, які можуть надати дитині з особливими освітніми потребами необхідну корекційно-розвиткову допомогу, забезпечити належний психолого-педагогічний супровід, також має місце негативна налаштованість вчителів щодо спільного навчання дітей з різними можливостями, незалучення таких дітей до закладів позашкільної освіти.

Література

1. Петренко О. Б. Моральний аспект формування гендерної самосвідомості школярів. *Нова педагогічна думка*. 2006. № 1. С. 31–35.

**УМОВИ СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА
ДЛЯ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ РІЗНОЇ СТАТІ****Оксана ЛІСОВЕЦЬ****Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя,
ksuvik2@gmail.com**

Важливим фактором виховання самостійності дитини є врахування її статевих особливостей, а тому статеворольові відмінності у поведінці дівчаток і хлопчиків є важливими чинниками створення розвивального середовища, сприятливого для виховання їх самостійності.

Проаналізувавши наукові дослідження, присвячені висвітленню гендерних аспектів виховання дітей дошкільного віку (А. Аблітарова, Г. Корінна, О. Кудрявцева, С. Марутян, Н. Плисенко, Т. Репіна, Л. Столярчук, Л. Таранікова, С. Шаповалова та інші), у тому статеворольових особливостей виховання самостійності у дошкільників (М. Веденькіна, Є. Субботський, І. Тельнюк та інші), можемо констатувати, що в пізнавальній, емоційно-ціннісній і діяльнісній сферах життєдіяльності старших дошкільників спостерігаються відмінності щодо розвитку і проявів самостійності у дітей різної статі. Це підтвердили й результати емпіричного дослідження, проведеного нами у закладах дошкільної освіти упродовж 2017–2020 рр. щодо виявлення та обґрунтування організаційно-педагогічних умов виховання самостійності у дітей різної статі віком 5–7 років.

Відповідно, педагогічний процес виховання самостійності дітей 5–7 років має будуватися з урахуванням статевих відмінностей. І однією з важливих умов його організації ми визначили створення розвивального середовища, сприятливого для становлення суб'єктної позиції дошкільників, для вияву їх ініціативності, творчості, креативності; середовища, яке б відповідало віковим потребам та індивідуальним вподобанням дитини. При цьому ми опираємось на сучасну концепцію побудови розвивального середовища дошкільного закладу (А. Асмолов, О. Кононко, Л. Кларіна, С. Новосьолова, В. Петровський, Л. Стрелкова та інші), яка передбачає реалізацію освітнього потенціалу простору групової кімнати та матеріалів, обладнання, інвентарю задля розвитку дошкільника, охорони і зміцнення його здоров'я, врахування індивідуальних особливостей, забезпечення рухової активності та спілкування, індивідуальної і спільної діяльності тощо. Важливо врахувати й основні підходи до створення розвивального середовища у закладі дошкільної освіти та принципи особистісно орієнтованого підходу, що висвітлені у Базовому компоненті дошкільної освіти та коментарі до нього, а також у програмі «Я у Світі» [4].